

Pogovori.

Gosp. *A. H. v O.* Uredniku dohajajo tudi razna vprašanja o raznih stvaréh. Odkritosrčno povemo, da nič prav ne ljubimo tistega malenkostnega besedičenja, katerega so mnogi zabavni listi kar polni. Ako naš „Kmetovalec“ pové v „Odgovorih“, kako ravnati z jalovo kravo, ali sušečim se drevsom, to vsaj nekaj zaleže: komu pa koristi veriženje besedij brez jedra in pomena?

Vendar vedno molčati tudi ne smemo. Naročniki, ki nam pošiljajo vprašanja, kažejo nam s tem svoje zaupanje, in že gola vljudnost zahteva, da jim odgovorimo. Torej bodi! Toda kratko: deloma treba ozirati se na pičli prostor, deloma nas sili obilno delo varčevati s časom.

Vi, cenjeni gospod *A. H.* ste nas vprašali, kaj mislimo o verski šoli. Pravite, da Vam stvar ni jasna in ne umevate, zakaj treba reči: Verska in narodna šola. — Kar omenjate sami o tem vprašanju, to se nam zdi vse preučeno. Dá se razložiti mnogo jasneje in trdneje.

Čemu je šola? Da otroke uči in vzgaja. Otrok naj postane v šoli sposoben za življenje, in dovolj zmožen, da si pridobi stalno srečo. Tega pa ne more doseči brez prave vere. Ali je nevernega človeka življenje Bogu všeč? Ali je tak človek v resnici srečen? Če je vera potrebna za življenje, potrebna je tudi za šolo, ker šola pripravlja za življenje. Torej ste razvideli, da mora biti šola verska. — Nadalje pomislite to: Vera je Vam resničen, razodet nauk o božjih in človeških stvaréh. In otroci naj bi se tega ne učili? Otroci naj bi se ne vadili po teh naukih živeti. — Naposled pomislite, koliko zla je storila brezverska šola, kjer je v veljavi! Kakšna mladina se vzgaja na francoskih in laških državnih šolah! Ali Vam je znano, kaj sta Ravachol in Luccheni? Ta dva se pač nista naučila v verskem nauku Boga se bati in spoštovati postavno oblast. Koliko jih je, ki kriče: „Pobijte hudodelca!“ a vendar nečejo nič vedeti o tem, da jedino le s pravo vernostjo se odpravijo izmed človeške družbe hudodelstva, z nevero pa se hudodelstva množé in pospešujejo.

Bodi Vam to dovolj! Le trdni bodite v tem, da mora biti šola verska, naj govore in pišejo drugi, karkoli hočejo. Ako Vam pa še ni stvar jasna in želite drugačnega pojasnila, no, le pišite, da Vam povemo še natančneje svojo misel.

Gosp. *B. J. v S.* Častiti gospod! Čeprav niste izmed pesnikov, katerim navadno odgovarjamo na tem mestu, vendar odgovarjam

danes tudi Vam tukaj, ker mi je Vaše vprašanje tako seglo v srce in ker vidim, da se najine misli vjemajo v mnogih stvaréh. Vprašali ste me, kaj mislim o današnjem splošnem položaju Slovencev, bodisi v narodnem, bodisi verskem oziru, in kaj se mi zdi najpotrebnejše, da se narodu pomore. Dobro, bodi Vam, — a kratko!

Ne imejte me za prenapetega sanjača! A če me bodete tudi imeli za takega, vendar povem, da se mi zdi, kakor da slišim iz tisoč grl donečo pesem s tem-le refrênom:

Gorje, Sloven-katoličan,
Glej, bliža se ti zadnji dan!

Ne rečem, da sta klasična ta verza, a sta pomenljiva in izražata to, kar sili mnogim na jezik. Koliko jih želi, da bi prišel zadnji dan za katoliškega Slovenca!

Kako huda je Slovincem v boju za obstanek, to beremo in izkušamo dan na dan. Čeprav nas je malo, vendar se trgajo za nas sosedje s tako silo in s tolikimi žrtvami, kakor bi se šlo za ves svet. In kdo ne vidi, da ne napredujemo, kakor bi morali; da je število Slovencev vedno nekam isto, ko so se drugi narodi v kratkem času malo ne podvojili? In namestu narodnega blagostanja se nam obeta čimdalje večje uboštvo.

Še žalostnejše pa je, ako se oziramo na versko stran našega naroda. Vera in življenje po veri sta za človeka kakor zrak in hrana. Dokler bo naš narod pravoveren, ni se bati zanj; kadar zapravi vero, je izgubljen. In nevarnost za to, da izgubi naš narod polagoma katoliško vero svojih očetov, ni majhna. Na to nevarnost bi morali blagohotno občinstvo prav resnobno opozarjati, da ne bo prepozno.

Da našemu narodu, bodisi srednjim, bodisi delavskim stanovom (inteligencija in nevernost se štejeta že za sorodna pojma) hoté podreti vero katoliško, to kaže cela vrsta pojavov.

Najprej naše časopisje. Nekaj naših časopisov je delovalo in deluje odločno na to, da narod popusti svojo katoliško vero in bogočastje in se poprime ali protestantovstva ali popolnega brezverstva. V ta namen zame-tujejo katoliško cerkev, duhovnike neprestano blatijo, grdé in ponižujejo, verske naprave smešijo, cerkveno zgodovino pačijo. Cesar ne sme časopis objaviti, to se širi med ljudmi v knjižicah. Obrekovanje in laž ognusata to, kar je ali najlpešega ali vsaj dobrega v katoliški cerkvi.

Kdor bere dan na dan, teden za tednom s preprostim duhom take časopise, mora se

napolniti z mržnjo ali celo s sovraštvom do katoliške vere in cerkve. Zato je gotovo, da je toliko sovražnikov naše sv. cerkve, kolikor je takih naročnikov. In koliko ljudi je, ki najrajši beró in si najboljše zapomnijo to, kar je zoper vero ali duhovnike! Kako bi mogli bralci takih listov le še nekoliko spoštovati osebe, zoper katere neprestano čitajo obtožbe in psovke? Čisto trdna stvar je, da so taki listi premnogim Slovencem izpodkopali katoliško vero, in če je niso popolnoma, ne more se vera imenovati to, kar jim je še ostalo.

Casopisje je glavna moč, s katero se razširja brezverstvo pri Slovencih; a ni jedina. Druga moč so shodí in slavnosti. Pri shodih govore vsi veri sovražni govorniki zoper vero in cerkev tako, da podirajo, kar je postavil krščanski nauk v šoli ali v cerkvi. Ti shodi so ponekje pri nas taki, da ni mogoče prezreti jedne in iste sile, ki deluje v vseh. In ta sila ni cerkvi prijazna, ne pospešuje vere in nravnosti.

Da ne omenim drugih stvari, opozarjam Vas na to, kako se ravna tudi pri nas z dijaštvom in kako ravna dijaštvo. Gotovo je, da bodo kdaj dijaki veljavni možje, ako se bodo z učenjem pridno pripravljali za delo. Tako gotovo je pa tudi, da sedaj še niso veljavni možje. Ako pa kdo na videz ž njimi tako ravna, kakor da bi bili že veljaki, ta se jim dobriča iz posebnega namena, da bi namreč dijaštvo dobil na svojo stran — pač ne v prosep njih verskega prepričanja. Zakaj ti dijaki se sami zase, kadar delajo prosto, vnemajo za „narod in svobodo“ (geslo društva Slovenije). „Svoboda“ ne more pomenjati politične svobode, marveč pomenja najprej „svobodo mišljenja“, ali mišljenje, ki je oproščeno vezij katere koli vere. Zato tudi tako dijaštvo neče sprejeti v svoj program „krščanske podlage“. In tako dijaštvo deluje jako živahno za svoje vzore. Shodi v počitnicah, shodi med šolskim letom z vnemajočimi govori — to vzbudi naposled tudi pri trdnovernem dijaku misel, da je bil doslej v zmoti in da mu je v brezverstvu zasvetila nova luč napredka in sreče. — Že davno sem opažal, da je gledé na versko mišljenje pri večini zrelejših dijakov jako slabo. Iz teh izhaja ona naša „inteligencija“, ki nima nikake vere.

Nobena stvar ne poruši pri človeku vere hitreje kakor nenravnost ali npravna propalost. Oni faktorji, kateri želé veri izpodbiti tla, uvajajo ali pospešujejo naprave, s katerimi se kuži npravnost. To se jasno vidi tudi

pri Slovencih. Skoro usilila se je njih središču naprava za npravno korupcijo. Ognušen narod z ognušeno mladino je besen nasprotnik vere, kakor kažejo Lahi. „Svobodni zidarji“ delujejo povsodi s tem sredstvom in sicer jako uspešno.

Kmetiški stan s svojo močno ljubeznijo do rodne zemlje je bil pri nas vedno najtrdnjša podpora veri. A v novejšem času so jako odtujili tudi že kmetiški stan veri — vsaj po nekaterih krajih. Ker čim dalje bolj propada gmotno pod neznosnimi bremenami in izgublja poslednje upanje, da mu bo kdaj bolje, zato bo naposled do cela izgubil tudi vero in bo žrtva socijalne demokracije. Kdor gleda našemu kmetu v srce in posluša, kako vzdihuje brez pomoči ali se pa v obupu zaliva z žganjem, ta mora priznati, da pri njem vera ne more cvesti.

Potemtakem ni upati, da bo kmet še dolgo časa to, kar je nekdanj bil: trdna podpora veri in nravnosti, in da si bo narod prav po tem stanu ohranil svoje stare tradicije in najdražje svetinje.

Tak se mi zdi, čislani gospod, naš današnji položaj. Morda porečete: „To je pretemno, tako hudo še ni.“ Prosim Vas, ozirajte se le na dejanja ali dejstva, in ta pretehtajte. Kar je, to je. Tudi jaz sem sodil nekdanj mileje, a zadnja leta so me zmodrila.

Kako pa bi Slovencem pomagali v teh neugodnih razmerah? Kaj se mi zdi najpotrebnejše? — tako ste me vprašali. Nikakor ne mislim, da je katoliški Slovenec obsojen, da izgine prej ali slej. Soditi si upam, da bi se dalo še pomagati, toda po navadni in sedanji poti ne. Nove bolezni, nova zdravila. Kaj so vse storili dobri katoličani v raznih deželah, kjer je tako ali hujše kakor pri nas! Ustanovili so razne šole, — nižje in visoke, poprijeli so se živahno časopisja in književnosti, lotili se vneto znanstva ne samo bogoslovnega ampak tudi drugega, osnovali so velika društva in močno stranko in si poskrbeli odločnih voditeljev. Tako so si ohranili vero in svojemu verskemu prepričanju priborili spoštovanje. Tako tudi mi!

A za danes dovolj, dragi sobrat! Govoril sem odkrito, kakor ste želeli, govoril z željo, da bi Vas pridobil onim vzorom, ki mi že davno živé v duši. Nikar se ne ozirajte na to, kar pravijo kratkovidneži, ki menijo, da je njih vas celi svet, in upajo, da bo vedno vse „po starem“. Ako pa želite še kakega pojasnila Vi ali kdo izmed vaših znancev, rad Vam postrežem po svojih močeh in ob ugodnem času. Zdravi! Vedno Vaš

Atanasij.